

שער היום - ברכות

נוסף לתפילות שאומרים בזמנים קבועים, יש בסידור גם ברכות מזדמנות שאומרים רק במצבים מסוימים.

על פי הרמב"ם, אפשר לחלק את הברכות לשלושה סוגים:

- ברכות הנהנין
  - ברכות שבת, הודיה ובקשה
  - ברכות המצוות.
- את שלושת הסוגים האלה אפשר למצוא בסידור.

משימה א'

ברכות הנהנין

את "ברכות הנהנין" יש לומר לפני או אחרי שנהנים ממשוה, כמו מאכל או ריח טוב. לכל סוג של מאכל ברכה משלו, ברכה שמברכים לפני אכילתו, לדוגמה:

על כל פירות העץ
(גם על אגוזים ואבוקדו)

בְּרוּךְ אַתָּה ה',
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ.

על כל סוגי הלחם
(כמו לחם, פיתה, לחמנייה וחלה)

בְּרוּךְ אַתָּה ה',
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

על כל מיני המאפה המבוססים על קמח ומכילים תוספות, כמו סוכר, ביצים, חלב ועוד (כמו עוגות, עוגיות וקרקרים)

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא מִיְּנֵי מְזוֹנוֹת.

שאלת אתגר: לפניכם שתי ברכות שמברכים על מאכלים אחרים. נסו לנחש על איזה סוג מאכל מברכים כל אחת מהן. (רמז: מדובר במאכלים שונים מאלה שנזכרו למעלה)

בְּרוּךְ אַתָּה ה',
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁהֵכֵל נְהִיָּה בְּרִבְרוֹ.

בְּרוּךְ אַתָּה ה',
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה.

כאמור, צריך לברך לא רק על מאכלים אלא גם על ריחות טובים. לפניכם דוגמה לברכה שמברכים על ריח טוב, למשל, על פרח:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא מִיְּנֵי בְשָׂמִים.

שאלת אתגר: באיזה טקס הקשור לשבת מברכים את הברכה הזאת ומדוע?

רמב"ם -

מחשובי הוגי הדעות ביהדות, חי לפני כ-1000 שנה. כתב ספרים רבים וחשובים בנושאי פילוסופיה והלכה.

שער המועדים

סדר הלל לראש חודש ולחגים
חודש אלול ועשרת ימי תשובה
ראש השנה
יום הכיפורים
סוכות
שמחת תורה
חנוכה
ט"ו בשבט
פורים
פסח
ספירת העומר
יום הזיכרון לשואה ולגבורה
יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ופעולות האיבה
יום העצמאות
שבועות
ימי צום ואבל

שער מעגל החיים

ברכות הנישואין
סדר ברית מילה
סדר פדיון הבן
אבלות

שער היום

תפילת שהרית

- ברכות השחר
- פסוקי דומרא
- קריאת שמע וברכותיה
- תפילת העמידה
- קריאת התורה
- סיום התפילה
ברכות
- ברכות הנהנין
- ברכות שבת, הודיה ובקשה
- ברכות המצוות
- תפילת מנחה
- תפילת ערבית
- קריאת שמע על המיטה

שער השבת

הדלקת נרות
קבלת שבת
סדר ליל שבת
תפילת יום השבת
קידוש ליום השבת
זמירות לשבת
סדר הברלה

שאלות אתגר רסי' כו

- מה הרעיון העומד מאחורי המצווה לברך על כל מאכל או ריח טוב?
- בתקופה שבה תיקנו (קבעו) את הברכות, הלחם היה עיקר הארוחה, ולכן הותקנה לו ברכה מיוחדת. בתקופות שפע כמו שלנו רבים אוכלים ארוחה ללא לחם, ארוחה שבמרכזה מאכלים אחרים. נסו לחשוב מהו המאכל העיקרי בחברה שאתם חיים בה ונסחו בעבורו ברכה מיוחדת.

משימה ב'

ברכות שבת, הוריה ובקשה

המכנה המשותף לברכות האלה הוא האמונה שהאל ברא את העולם ואחראי לכל המתרחש בו, ולכן עלינו לברך ולשבח אותו.

<p>שער המועדים</p> <p>סדר הלל לראש חודש ולהגים חודש אלול ועשרת ימי תשובה ראש השנה יום הכיפורים סוכות שמחת תורה חנוכה ט"ו בשבט פורים פסח ספירת העומר יום הויכרון לשואה ולגבורה יום הויכרון לחללי מערכות ישראל ופעולות האיבה יום העצמאות שבועות ימי צום ואבל</p> <p>שער מעגל החיים</p> <p>ברכות הנישואין סדר ברית מילה סדר פדיון הבן אבלות</p>	<p>שער היום</p> <p>תפילת שחרית</p> <p>- ברכות השחר - פסוקי דזמרה - קריאת שמע וברכותיה - תפילת העמידה - קריאת התורה - סיום התפילה</p> <p>ברכות</p> <p>- ברכות הנהנין - ברכות שבת, הוריה ובקשה</p> <p>- ברכות המצוות תפילת מנחה תפילת ערבית קריאת שמע על המיטה</p> <p>שער השבת</p> <p>הדלקת נרות קבלת שבת סדר ליל שבת תפילת יום השבת קידוש ליום השבת זמירות לשבת סדר הברלה</p>
--	--

ברכות הראייה

כשרואים תופעת טבע בלתי רגילה, כגון ברק, הר גבוה מאוד או נהר גדול מאוד, מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית.**

מה הקשר בין נוסח הברכה לזמנים שבהם צריך לברך אותה?

כשרואים קשת בענן, מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
זוֹכֵר הַבְּרִית וְנֹאֲמָן בְּבְרִיתוֹ וְקִים בְּמַאֲמָרוֹ.**

שאלת אתגר: האם אתם יודעים באיזו ברית מדובר?
(רמז: אחרי איזה מאורע המתואר בספר בראשית אמר אלוהים שהקשת בענן היא אות שמאורע כזה לא יחזור?)

ברכות השמיעה

כששומעים רעמים, רוחות סערה, רעידת אדמה וכדומה, מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שְׁכַחוּ וּגְבוּרָתוֹ מְלֵא עוֹלָם.**

שאלת אתגר: כשיש סערה בחוץ מברכים, בדרך כלל, שתיים מהברכות שהוזכרו עד כה, זו אחר זו - אילו ברכות מברכים? באיזה סדר מברכים אותן?

כששומעים בשורות טובות, למשל על לידה, מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
הַטוֹב וְהַמְּטִיב.**

יש גם ברכה שיש לברך על שמועות רעות. מדוע לדעתכם צריך לברך את אלוהים גם על דברים רעים שהתרחשו? האם אתם מסכימים עם גישה זו?

ברכת הגומל

מי שהיה בסכנה וניצל ממנה מברך "ברכת הגומל" במניין. המברך אומר:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
הַגּוֹמֵל לְחַיִּיבִים טוֹבוֹת, שֶׁגִּמְלָנִי כָּל טוֹב.**

הקהל עונים "אמן" ואומרים:

**מִי שֶׁגִּמְלָךְ טוֹב, הוּא יִגְמְלָךְ כָּל טוֹב, סְלָה.
(לבת: מִי שֶׁגִּמְלָךְ טוֹב, הוּא יִגְמְלָךְ כָּל טוֹב, סְלָה.)**

- החכמים שתיקנו את ברכת הגומל מנו ארבע דוגמאות לאנשים שצריכים להגיד את הברכה: מי שהשתחרר מבית הסוהר, מי ששט ללב הים וחזר בשלום, מי שחצה את המדבר בשלום ומי שהיה חולה קשה והבריא. בתקופות מאוחרות יותר הוסיפו גם אישה לאחר הלידה. חשבו על שתי דוגמאות נוספות, מתאימות לימינו, לאנשים שראוי שיברכו את הברכה.

<p>שער המועדים</p> <p>סדר הלל לראש חודש ולחגים חודש אלול ועשרת ימי תשובה ראש השנה יום הכיפורים סוכות שמחת תורה חנוכה ט"ו בשבט פורים פסח ספירת העומר יום הזיכרון לשואה ולגבורה יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ופעולות האיבה יום העצמאות שבועות ימי צום ואבל</p> <p>שער מעגל החיים</p> <p>ברכות הנישואין סדר ברית מילה סדר פדיון הבן אבלות</p>	<p>שער היום</p> <p>תפילת שחרית</p> <p>- ברכות השחר - פסוקי דזמרא - קריאת שמע וברכותיה - תפילת העמידה - קריאת התורה - סיום התפילה</p> <p>ברכות</p> <p>- ברכות הנהנין - ברכות שבח, הודיה ובקשה</p> <p>- ברכות המצוות תפילת מנחה תפילת ערבית קריאת שמע על המיטה</p> <p>שער השבת</p> <p>הדלקת נרות קבלת שבת סדר ליל שבת תפילת יום השבת קידוש ליום השבת זמירות לשבת סדר הברלה</p>
--	---

משימה ג'

ברכות המצוות

"ברכות המצוות" הן ברכות שמברכים לפני קיום מצווה.

על הזהות

התפילה והסידור

מחזור הזמנים

מעגל החיים

קיבוץ גלויות

ברכות - שאלה מסכמת

מה המשותף לכל הברכות שפגשנו בחלק זה?

כשקובעים מזוזה בפתח בית או בפתח חדר, מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
לְקַבֵּעַ מְזוּזָה.**

● בנוסח ברכה זו (כמו בברכות אחרות) יש רמז שהברכה היא על עצם קיום המצווה, אילו מילים רומזות לכך?

שאלת אתגר: מצווה ליטול ידיים לפני הסעודה, וגם על מצווה זו יש ברכה. נסו לנסח את הברכה הזאת על פי נוסח ברכת המזוזה.

על אכילת פרי בפעם הראשונה בשנה, על לבישת בגד חדש ועל קיום מצווה בפעם הראשונה בשנה, כמו הדלקת נר של חנוכה, מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁחַיֵּינוּ וְקִיְמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְן הַזֶּה.**

1 נסו להיזכר: מתי בחודש האחרון הייתה לכם הזדמנות לברך ברכה זו?

2 על אילו עוד דברים הייתם מברכים ברכה זו, מלבד אלו שהזכרו בהסבר?

שאלת אתגר: בימינו יש רבנים שקבעו שאין מברכים "שהחיינו" על כל בגד חדש, משום שהבגדים היום זולים במיוחד, ויש הקונים בגדים לעתים קרובות. מה הקשר בין הדברים? האם אתם מסכימים עם תפיסה זו? מדוע?

ביחידה הבאה נמשיך ונכיר את חלקיו השונים של הסידור.